



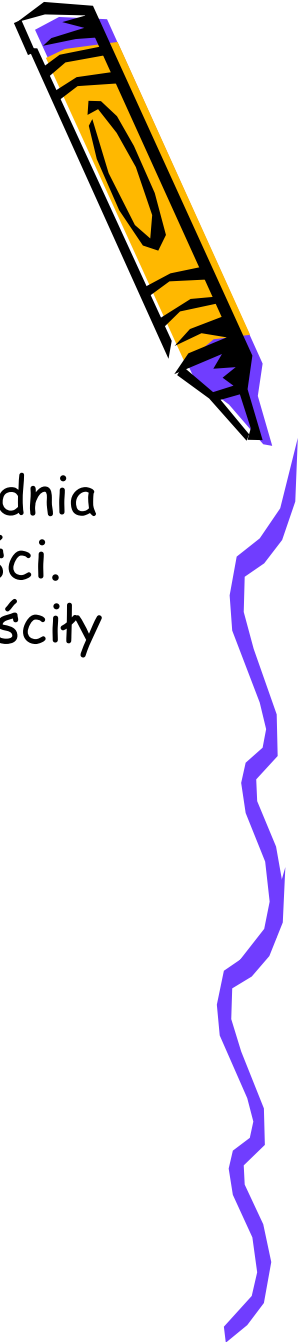
Rozwój dziecka w wieku przedszkolnym i szkolnym

mgr Mariola Pietroń-Ratyńska
psycholog szkolny SP 267



Zrównoważony trzylatek

- **ROZWÓJ FIZYCZNY**
- Coraz lepsza sprawność fizyczna sprawia, że czynności dnia codziennego nie nastroczają dziecku większych trudności. Dlatego chętniej wykonuje zadania, które przedtem złościły je, bo ujawniały własną bezradność.
- Najczęściej trzylatek umie szybko zejść po schodach, sprawnie biegać, skakać, kopnąć mocno piłkę.



ROZWÓJ SPOŁECZNY



- Trzylatek jest coraz bardziej otwarty na współpracę. Teraz chętniej odda zabawkę, nawiązuje pierwsze znajomości, słowami próbuje wyrażać swoje emocje.
- W coraz większym stopniu staje się członkiem społeczeństwa, potrzebuje grupy.
- Są jednak trzylatki, które jeszcze nie są gotowe do pójścia do przedszkola.
- Maluch w tym wieku bardzo tęskni za mamą. Nawet jeśli rozumie, że wkrótce po niego wróci, rozstanie może być dla niego trudne. Trzylatek ma także słabą orientację w przestrzeni, nie ma poczucia czasu.



- Przedszkole to dla niego nowe miejsce. Na początku uczucie lęku może być na tyle silne, że skutecznie blokuje chęć poznawania nowego terenu, rzeczy, zabawek. Dziecko nie zwraca często uwagi co dzieje się wokół niego, cały czas jest skoncentrowane na tym, aby opanować swoje emocje: smutek, tęsknotę, niepewność.
- W tym wieku dziecko może mieć jeszcze kłopoty w porozumiewaniu się z obcymi osobami. Rodzice go rozumieją, inne osoby nie zawsze, bo trzylatek najczęściej nie mówi jeszcze wyraźnie.
- Nowością w rozwoju społecznym jest to, że trzylatek zaczyna zawierać przyjaźnie. Potrafi oddać koledze zabawkę, żeby pozostać z nim w dobrych stosunkach. Lubi nie tylko brać, ale i dawać. Nastawione jest na współpracę. Zaczyna się gotowość do pełniejszego życia społecznego.



ROZWÓJ EMOCJONALNY



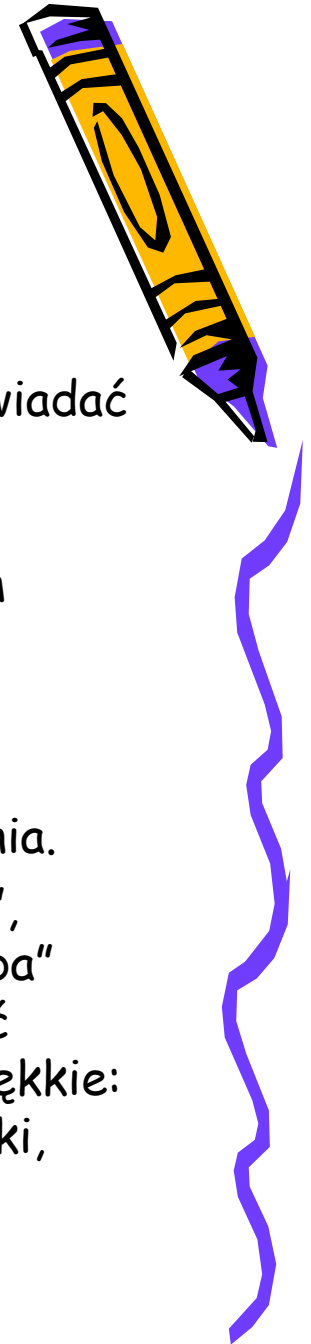
- Dziecko wydaje się być pogodzone z otaczającym je światem, może dlatego że osiągnęło stan równowagi wewnętrznej.
- Nie potrzebuje już bezpieczeństwa rytuału, powtarzalności tych samych czynności każdego dnia. Czuje się znacznie bezpieczniejszą z samym sobą i z innymi.
- 2,5-latek był sztywny, nieustępliwy, dominujący i żądający. Trzylatek jest na ogół uступliwy. Nie wszystko i nie zawsze musi być zrobione z jego wola.
- Ważne dla emocjonalnego rozwoju jest to, że właśnie trzylatek zaczyna używać zaimków osobowych: „ja”, „mnie”. Cały czas umacnia swoje ja. Cały czas walczy o swoją autonomię, choć już spokojniej niż rok temu.



ROZWÓJ INTELEKTUALNY

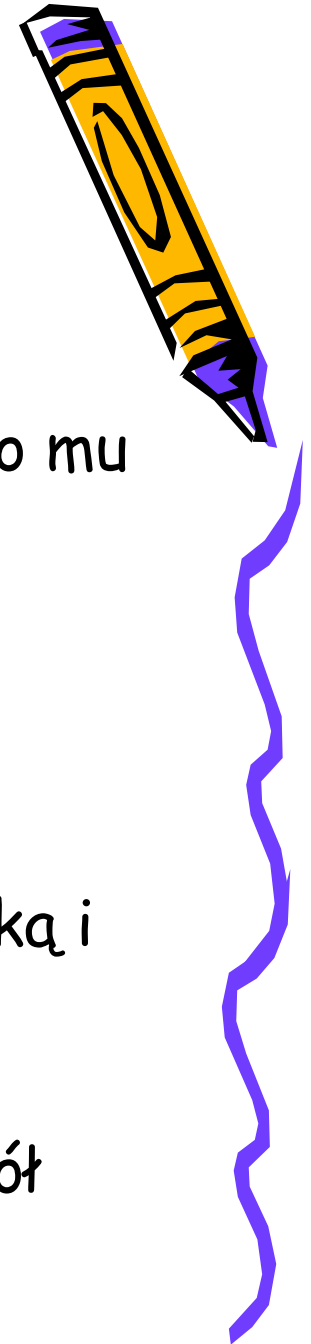
• Rozwój mowy

- Krótco po trzecich urodzinach nie potrafi jeszcze dobrze opowiadać zdarzeń. Nie umie wyjaśnić tego, co widzi zgodnie z zasadami przyczynowości.
- Trzylatek jest zainteresowany językiem. Coraz płynniej się nim posługuje i coraz lepiej jest rozumiany przez innych.
- Odkrywa znaczenia takich słów jak: nowy, inny, niespodzianka, tajemnica, duży.
- Prośby: „Pomóż”, „Mógłbyś?”, „Zgadnij”, motywują go do działania.
- Dziecko w wieku trzech lat może mówić „siafa” zamiast „szafa”, „ziaba” zamiast „żaba”, „ciapka” zamiast „czapka”, „lyba” lub „iba” zamiast „ryba”, również „siok” zamiast „sok”, ale powinno mówić „ciocia”, a nie „coca”, „zima” a nie „zyna”. U trzylatka głoski miękkie: ś, ź, ć, dź powinny brzmieć dobrze i mogą zastępować inne głoski, trudniejsze dla dziecka.



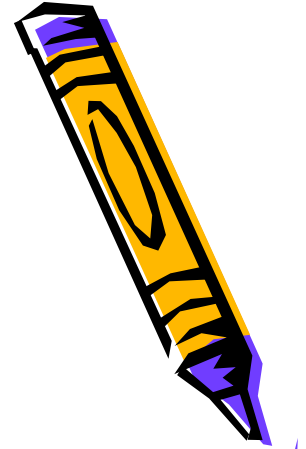
Rozwój zdolności poznawczych

- Trzylatek nie musi całkiem samodzielnie się ubierać, warto jednak, by próbował. Nie powinno mu sprawiać problemów założenie majtek, spodni, bluzki, piżamki, butów czy kurtki, ale nie musi jeszcze umieć wiązać sznurówek czy zapinać guzików. Dlatego buty na rzepy i ubrania na zatrzaski są dla trzylatka bardzo praktyczne.
- Dziecko w tym wieku powinno już samo jeść łyżką i widelcem, pić z kubka.
- Trzylatek jest w stanie nauczyć się krótkiego wierszyka, piosenki, skoncentrować się przez pół godziny na rysowaniu, malowaniu.



Lęki

- Dominują lęki wizualne - potwory, czarownice, duże zwierzęta, ale też ciemność.
- Złodzieje, policjanci.
- Cały czas wieczorne wyjście rodziców.



Płaczliwy 3,5-latek

• ROZWÓJ FIZYCZNY

- Zła koordynacja może objawić się w rozmaitych obszarach aktywności. Niektórych dzieci dotyczy to w niewielkim, a nawet niezauważalnym stopniu, inne mają poważniejsze problemy. Dziecko potyka się, przewraca, pojawia się lęk wysokości. 3,5-latek może zacząć rysować cienką, drżącą linią, mieć problem z ułożeniem klocków, choć wcześniej z tymi czynnościami świetnie sobie radził.
- Kłopoty z koordynacją dotyczyć mogą także języka. Niektóre dzieci w tym wieku zaczynają się jąkać.
- Tymczasowo może pojawić się zez, ale zdarza się to rzadko.



ROZWÓJ EMOCJONALNY



- Dziecko wyraża poczucie braku bezpieczeństwa. Często z błahego powodu płacze.
- Właściwie nieustannie szuka potwierdzenia miłości i skupienia na nim uwagi. Pyta mamę: „Kochasz mnie?“, „Chyba już mnie nie kochasz!“.
- 3,5-latek ma silną potrzebę rozładowywania emocji, może pomagać w tym sobie mruganiem powiekami, dłubaniem w nosie, przestępowaniem z nogi na nogę, ssaniem palca.

Potrafi być zazdrosny. Żąda wyłączności - chodzi tu zwłaszcza o relacje w rodzinie.



ROZWÓJ SPOŁECZNY

- Z powodu rozchwiania emocjonalnego nie czuje się komfortowo w sytuacjach społecznych. Trudno porozumieć się z kimś kto jest zaborczy, skupiony za siebie i chwiejny emocjonalnie.
- 3,5-latek popada w emocjonalne skrajności - w jednej chwili jest bardzo nieśmiały, w drugiej zuchwały do przesady.



- Pod koniec tego roku życia maluch potrafi celowo zachować się dobrze lub źle. Jeśli często jest krytykowany przez najbliższych, może uważać, że nie ma sensu sprawiać rodzicom przyjemności, ponieważ oni i tak tego nie zauważą. Dlatego doceniaj w swoim dziecku to, co pozytywne. Nie dopuść, żeby musiał zwracać na siebie uwagę niegrzecznym zachowaniem. Jeśli coś zrobisz źle, posądzisz go niestusznie, przyznaj się do błędu. Dziecko to zrozumie, będziesz dla niego bardziej wiarygodna. Tłumacz o co ci chodzi. Nie mów: „Masz być grzeczny” tylko „ Nie ciągnij pieska za uszy, bo go to boli”. Słowo „nie”, mów dla określenia jakiejś ogólnej zasady, np.: „Nie bije się nikogo”, w innych sytuacjach wytłumacz dziecku: „Teraz rozmawiam przez telefon. Potem pobawimy się w showanego”, zamiast: „Nie przeszkadzaj!”.

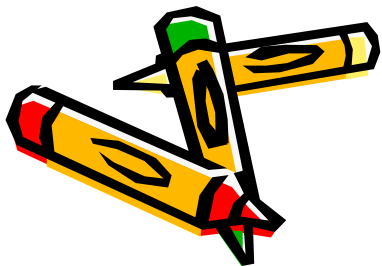
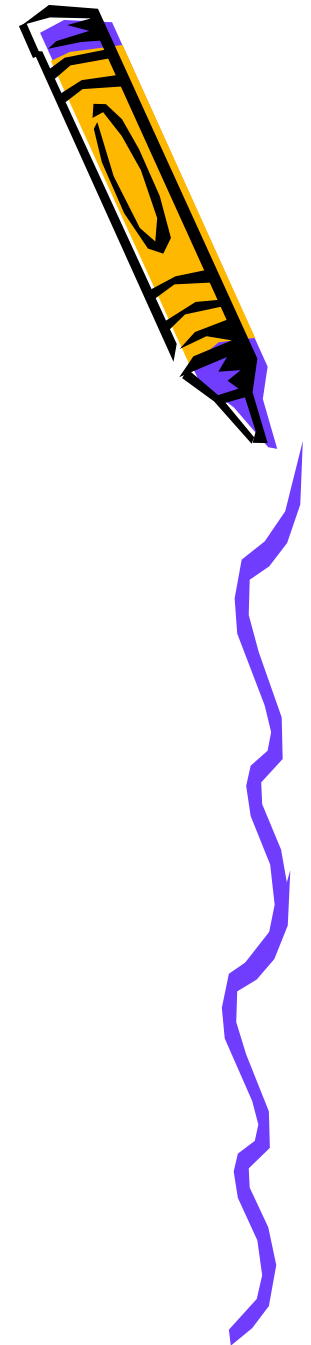


ROZWÓJ INTELEKTUALNY

- Rozwój mowy i zdolności poznawczych
- Dziecko coraz więcej i wyraźniej mówi. To wiek, w którym przedszkolak śpiewa pierwsze piosenki, mówi wierszyki, bierze udział w pierwszym przedstawieniu. Jednak z powodów rozchwiania emocjonalnego może się na jakiś czas „zablokować”. Rodzice mogą mieć wrażenie, że się nie rozwija. Tymczasem dziecko jest zbyt skupione na swoich emocjach, by wkładać wysiłek w zdobywanie nowych umiejętności. Taki stan niepostrzeżenia mija.



W tym czasie rozwija się wyobraźnia dziecka. Wyraża się to upodobaniem do stwarzania sobie wyimaginowanego towarzystwa. 3,5-latek może mnóstwo energii wkładać w zabawy i rozmowy z niewidzialnym „przyjacielem”. Bywa, że ktoś taki na dłużej gości w rodzinie. Jest nieszkodliwy, jego obecność świadczy o rozwoju żywej wyobraźni oraz fantazji dziecka, a nie dziwactwa, o które przyziemni dorośli mogą je podejrzewać. Bogata wyobraźnia 3,5-latka może stać się źródłem jego lęków. Dziecko w tym wieku może bać się niemal wszystkiego. Prawdziwego lub nie.

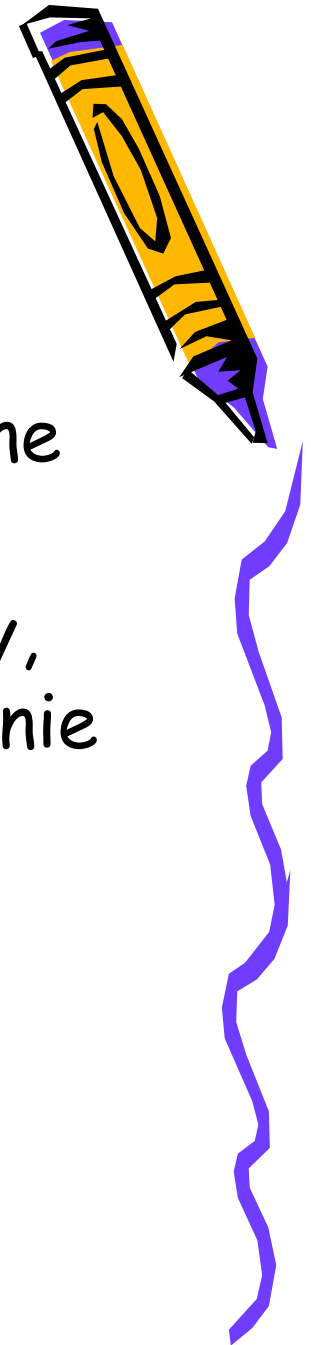


Nieopanowany czterolatek

- **ROZWÓJ FIZYCZNY**
- Dziecko około czwartego roku życia nabiera pewności siebie i zwinności.
- Czterolatek jest bardzo, bardzo ruchliwy.
- I niegrzeczny - bije, kopie, rzuca kamieniami, niszczy przedmioty.
- Uwielbia uciekać i chować się, przyprawiając o niezły stres zdezorientowanych rodziców.



ROZWÓJ EMOCJONALNY



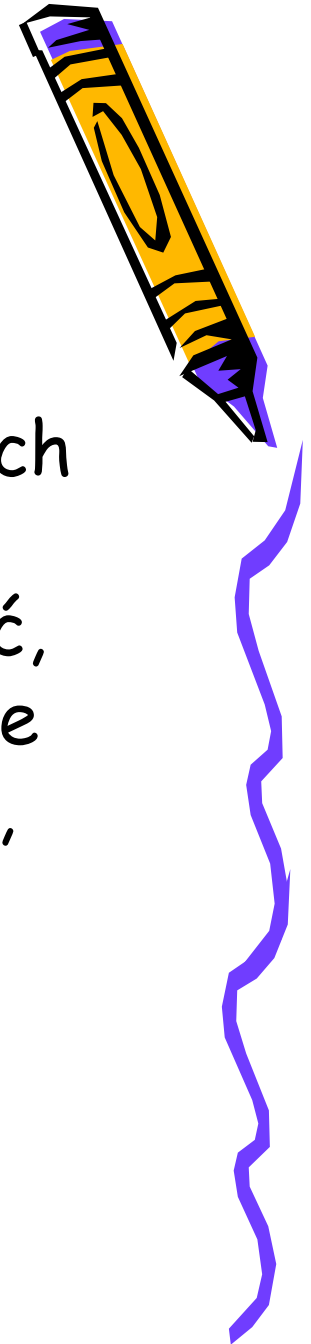
- Dziecko w tym wieku jest również trudne do opanowania emocjonalnie.
- Charakterystyczny jest dla niego głośny, niemądry śmiech występujący przemiennie z napadami złości.
- Dziecko wchodzi w czas używania brzydkich wyrazów. Fascynuje go to, co wulgarne. Bawi się nimi, powtarza je często. Doskonale wie, kiedy ich użyć i bezbłędnie wyczuwa, że jest to mocno niestosowne.



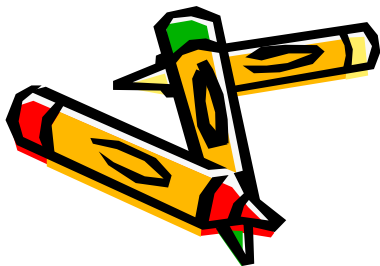
- Pół roku temu wydawała się niepewny siebie w nowych sytuacjach, teraz wydaje się zbyt pewny swoich możliwości.
- Czterolatek uwielbia przeciwstawiać się poleceniom, które do tej pory wykonywało grzecznie i dokładnie. Być tak opornym jak to tylko możliwe, wydaje się mu racją istnienia. Dziecko różnymi sposobami, również poprzez upór i bunt oraz naśladowanie dorosłych dąży do wzbogacenia własnego ja. Prowokuje, wyśmiewa się i przechwala.



- Bez wątpienia czterolatek potrzebuje stanowczości i konsekwencji w postępowaniu z nim. W tym okresie konieczne jest określenie dziecku jasnych granic, czego wolno, a czego nie. W tym nienajłatwiejszym czasie warto pamiętać, że zachowania, które wydają się nam „nie do opanowania” są nie tylko nieuniknione, ale wręcz konieczne do prawidłowego rozwoju. To natura obmyśliła szlak skrajności na drodze rozwijania się. W miarę upływu czasu wzrasta opanowanie nad sobą oraz poczucie bezpieczeństwa.



- Czterolatek musi mieć możliwość sprawdzania się. Lubi na przykład podczas spaceru wybiegać naprzód i czekać na rogu ulicy. Warto pozwalać wówczas dziecku na samodzielność. Jeśli pozwoli mu się na samodzielność, potrafi być zaskakująco odpowiedzialny.



- Wyobraźnia dziecka w wieku czterech lat zdaje się nie mieć granic. Zwykle opowiada historie w rażącej sprzeczności z faktami. Granica między fikcją a rzeczywistością jest dla niego niezwykle cienka. We własnym mniemaniu czterolatek nie rozmija się z prawdą. Właściwie wierzy w to, co podpowiada mu wyobraźnia.

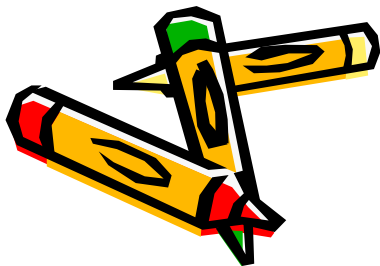


ROZWÓJ SPOŁECZNY I INTELEKTUALNY

- W grupie lubi podkreślać swoją niezależność, choć zdarza się, że nowe sytuacje go deprymują.
- Umie bawić się z dziećmi i nieźle radzi sobie w grupie, czasem jednak trudno mu się podporządkować poleceniom.
- Odczuwa też chęć podobania się, pragnie skupiać na sobie uwagę. To czas przechwalenia się wobec rówieśników i opowiadania niestworzonych historii. .



- W zabawach ma potrzebę tworzenia i sprawdzania siebie. Dzieci rozwijają formy współpracy i zabawy.
- Czterolatek zwykle już bez kłopotów sam się ubiera, myje czy je.
- Dziecko staje się wrażliwsze na muzyczne rytmy, często lubi śpiewać, tańczyć.
- Dziecko w tym wieku jest przekonane, że wszystko skądś się wzięło i jest po coś. Obserwując różne zjawiska ,czterolatek próbuje dociec ich znaczenia i przyczyn, więc często zadaje pytanie: "Dlaczego?".



Rozwój mowy

- Czterolatek powinien mówić już „sok”, a nie „siok” lub „szok”, „zabawa”, a nie „ziabawa” lub „żabawa”. Głoski s, z, c, dz powinny brzmieć dobrze i mogą zastępować trudniejsze dla dziecka sz, ż, cz, dż. Możemy zatem słyszeć słowo „capka” zamiast „czapka”.



- U czterolatka prawidłowa powinna być artykulacja głosek dźwięcznych, dziecko powinno mówić „głowa”, a nie „kłowa” i „buty”, a nie „puty” (głoska g nie może być zamieniana na k, b na p).
- Ciągłe natomiast dziecko może mówić „lyba” zamiast „ryba” i „klowa” zamiast „krowa”.



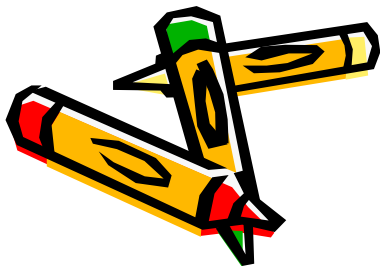
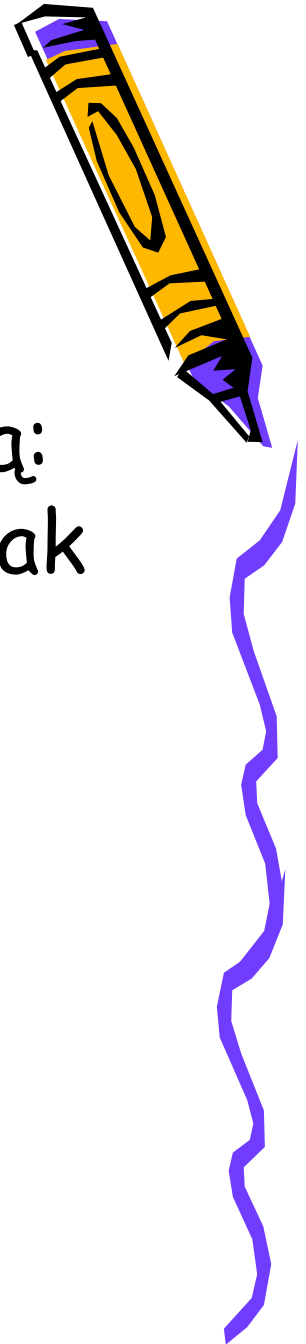
Filozoficzny 4,5-latek

- **ROZWÓJ EMOCJONALNY**

- Dziecko w tym wieku lepiej nad sobą panuje. Uspokaja się. Potrafi już poradzić sobie z własną złością czy rozdrażnieniem.
- 4,5-latek powoli przestaje się gubić w swoich fantazjach. Chociaż czasem zaplącze się, próbując oddzielić to, co widział w telewizji, od tego co wydarzyło się naprawdę, stara się jednak rozdzielić rzeczywistość od wyobrażeń.

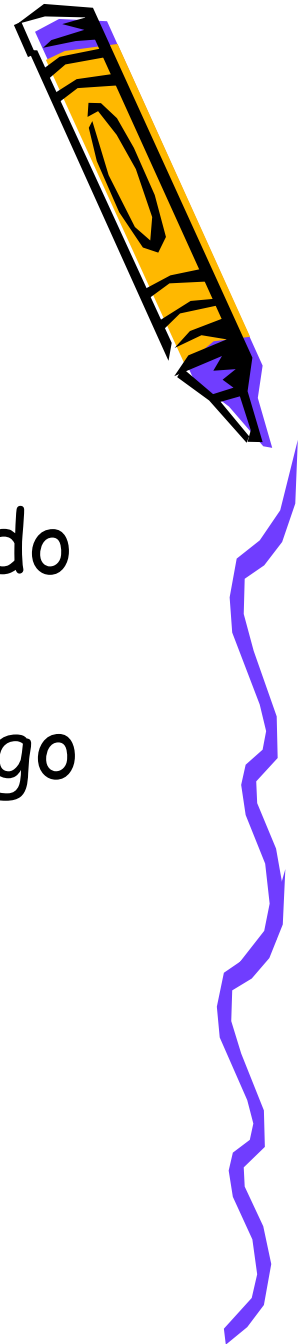


- Jednymi z jego ulubionych pytań są: „Czy to jest prawdziwe?“, „A czy tak było naprawdę?”. Staje się człowiekiem bardzo serio. Bywa dosłowny i czepia się szczegółów.



ROZWÓJ INTELEKTUALNY

- Dziecko staje się o wiele bardziej konsekwentne niż dotąd. Jeśli się do czegoś zabierze, wykonuje to z podziwu godnym uporem. I wie czego chce - z klocków buduje dom, a nie zamek i nie zmienia zdania.



- W tym czasie jego wiedza znacznie poszerza się. Potrafi już wyciągać własne wnioski, często zaskakujące trafnością. Dziecko pyta, bo wydaje mu się, że na każde pytanie jest prosta odpowiedź. Gdy dorośli się wykręcą, nie potrafi tego zrozumieć. 4,5-latek zadaje też pytania niestosowne np.: „Dlaczego on jest taki brzydki?” albo „Dlaczego pani nie ma dzieci?” albo „Dlaczego pan jest strasznie gruby?”.



- Zaczyna interesować się cyframi, literami. Niekiedy umie całkiem nieźle liczyć, chociaż w tym wieku zdarza się niektóre cyfry zupełnie pomijać.
- Pojawia się też zainteresowanie pismem - potrafi przeliterować niektóre słowa i dopytuje, co one znaczą.
- Wie co to jest przód i tył, co to znaczy wewnątrz i na zewnątrz. Odróżnia odcienie kolorów, wieczór od nocy...
- To czas intensywnego doskonalenia umiejętności i odkrywania zdolności.

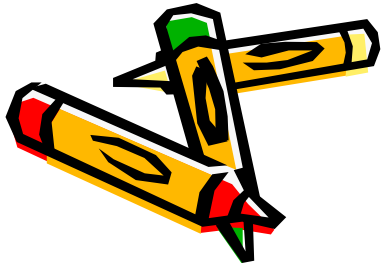


Rozwój mowy

- Dzięki nieustannemu zadawaniu pytań, dziecko przyswaja nowe słowa w zawrotnym tempie. Opanowuje do 10 nowych słów dziennie i potrafi tworzyć na ich podstawie nowe słowa - neologizmy. Nie znając jakiegoś słowa, wymyśla swoją własną nazwę. Intuicyjnie opanowuje zasady gramatyki, w czym kieruje się własną logiką, np. „nie ma pomidorów ani jabłków”.



- Sprawność komunikacyjna rozszerza się w tym wieku o umiejętności narracji i konwersacji. Podczas rozmowy potrafi nie tylko pytać, ale i formułować odpowiedź, prosić, słucha wypowiedzi rozmówcy i analizuje ją. Umie przewidzieć puentę bajki, skomentować ją, mieć własne zdanie na jej temat.
- Potrafi dostosować swoje wypowiedzi do potrzeb odbiorcy - inaczej rozmawia z mamą, a inaczej z kolegami.

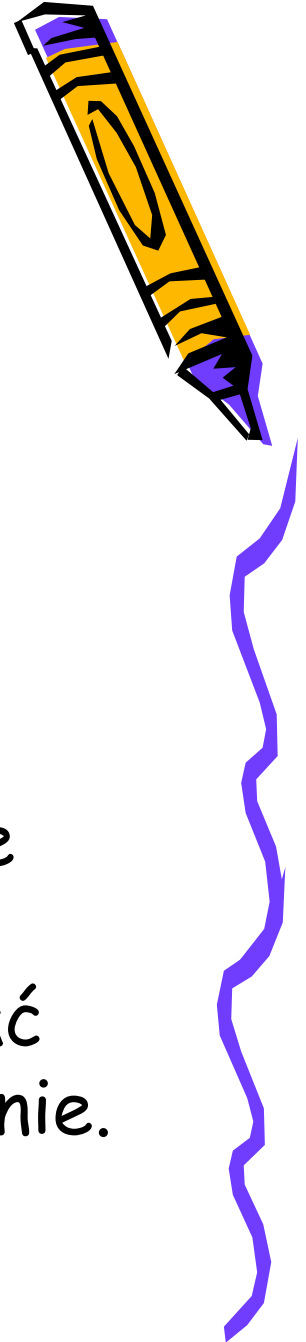


- Uczy się też zwrotów podtrzymujących rozmowę.
- W tym wieku chłopcy, którzy później zaczynają mówić, nadrabiają zaległości.
- Dla rozwoju mowy kluczowe znaczenie ma styl komunikacji najbliższego otoczenia dziecka. W rozmowie z dzieckiem rzadko sprowadzamy do krótkiego „tak” lub „nie”, pytania traktujemy jako okazję do rozwinięcia wypowiedzi dziecka i zachęcenia do dialogu. Warto zadawać dziecku pytania, które zachęcają do szerszej odpowiedzi czy uzasadniania swego stanowiska, np. „A dlaczego tak uważasz?”.

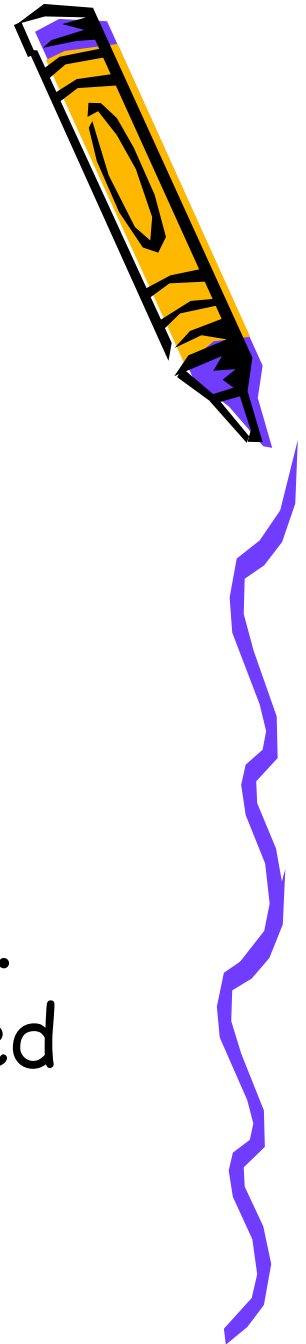


Idealny pięciolatek

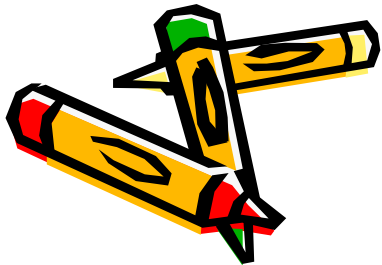
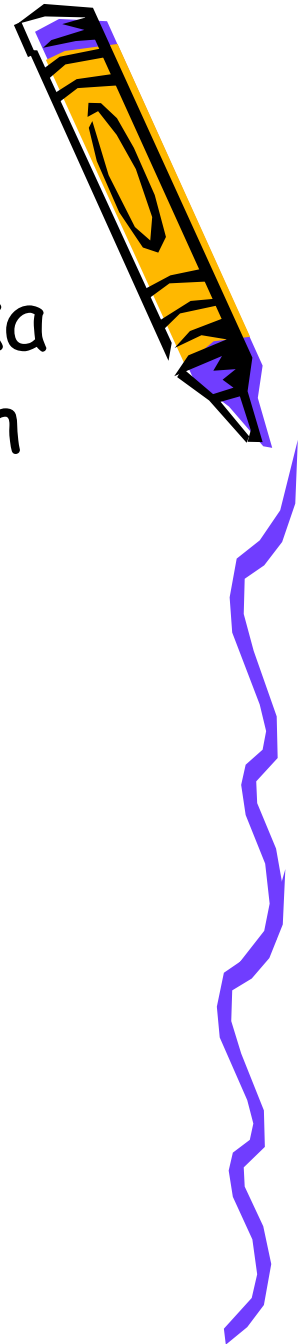
- **Rozwój fizyczny:**
- Pięciolatek zaczyna tracić pierwsze mleczaki.
- Jest coraz bardziej wygimnastykowany (może zacząć wykonywać skomplikowane figury np. stawać na głowie). Potrafi już skakać na skakance, a także podskakiwać na jednej lub drugiej nodze naprzemiennie.



- Zaczyna się zupełnie sam ubierać i rozbierać.
- Umie sam jeść (używać noża i widelca), myć się i korzystać z toalety.
- Jeździ na czterokołowym rowerze, czasem nawet na dwukołowym.
- Pięcioletnie dziecko potrzebuje ok. 10-11 godzin snu w ciągu nocy. Przed zaśnięciem lubi oglądać książeczki. Często ma koszmary.



- Dziecko z reguły ma dobry apetyt, jeśli nie jest typem Tacka Niejadka jest otwarty na poznawanie nowych smaków.



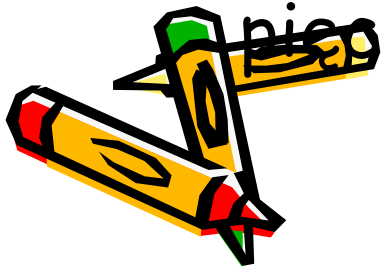
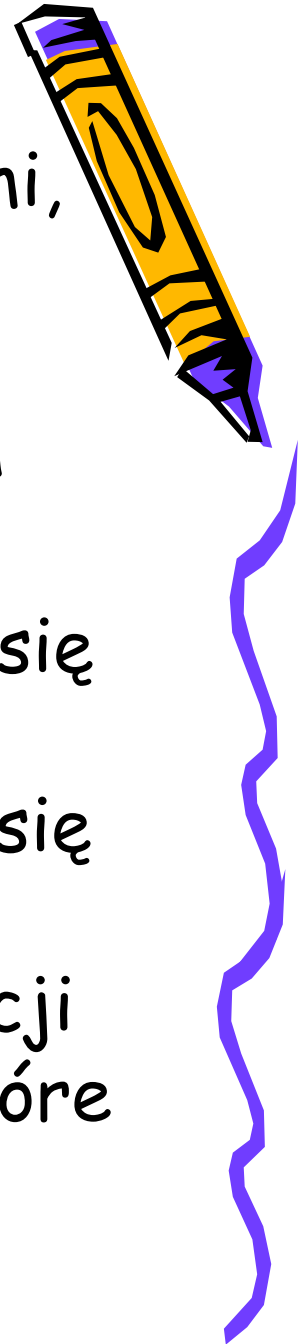
Rozwój emocjonalny:



- Pięcioletnie dziecko jest zazwyczaj spokojne, przyjacielskie, dobrze nastawione do siebie i świata. Chętnie bawi się z innymi dziećmi. Często samo wymyśla zabawy, jest coraz bardziej kreatywne. Nie zawsze jednak zachowuje się dyplomatycznie. Czasem wytyka innym błędy, wyśmiewa się z nich.
- Dziecko w tym wieku lubi przebywać w otoczeniu rodzinnym. Matka staje się jego autorytetem. Lubi spędzać z nią czas, sprawiać jej przyjemność i chętnie wykonuje jej polecenia. Chce być „dobrym dzieckiem”, docenianym przez swoich rodziców.



- Ma coraz mniej lęków przed zwierzętami, złymi ludźmi itp. Zaczyna bać się konkretnych sytuacji np. upadków, bólu, pogryzienia przez psa. Nasila się strach przed odejściem matki.
- Dziecko nie przepada za angażowaniem się w rzeczy, które są ponad jego możliwościami. Najczęściej nie zabiera się za kilka czynności na raz. Dzięki temu rzadko się rozczarowuje i w konsekwencji jest zadowolony ze swojej osoby. Niektóre pięcioletki lubią się popisywać.



Rozwój intelektualny:

- Pięciolatek umie coraz lepiej operować liczbami i literkami. Potrafi policzyć do dziesięciu oraz napisać liczby od 1 do 5. Umie też napisać swoje imię.
- Zadaje dużo pytań, dzięki którym chce odróżniać fikcję od rzeczywistości. Próbuje zrozumieć zasady funkcjonowania świata. Coraz bardziej interesuje go temat śmierci.

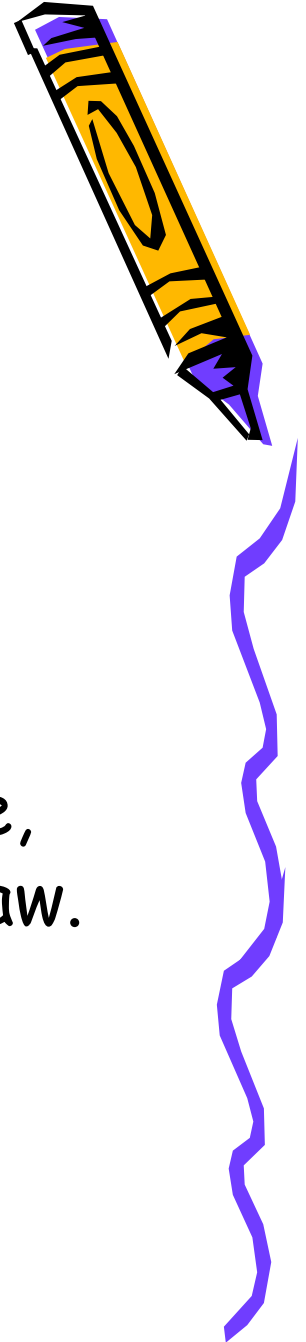


- Zwykle rozróżnia lewą i prawą stronę.
- Jego mowa jest poprawna. Wymawia już „r”, a wręcz może nadużywać tej spółgłoski, mówiąc np. „rarka” zamiast lalka. Tworzy dłuższe wypowiedzi, składa zdania złożone z 6-8 słów. Lubi dyskutować i argumentować swoje wypowiedzi, używając słów: lub, ponieważ, dlatego że.

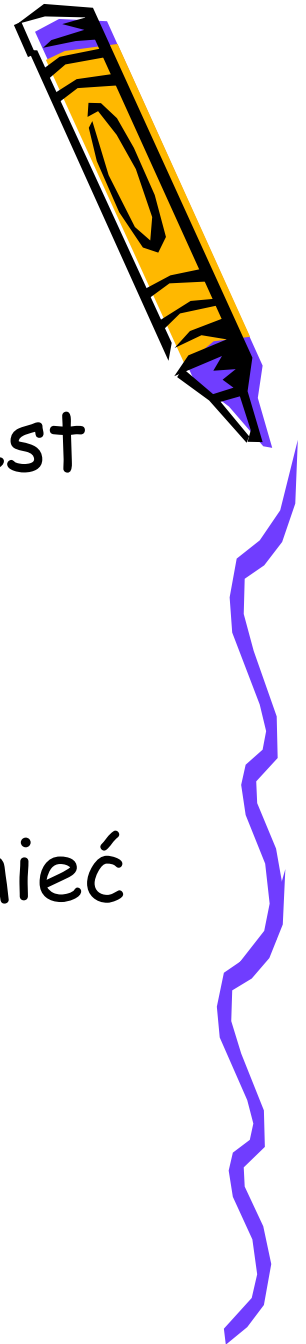


Nieprzewidywalny sześciolatek

- **Rozwój fizyczny:**
- Sześciolatek jest ruchliwy, żywiołowy, sprawny fizycznie, gotowy na nowe wyzwania. Robi przy tym wiele hałasu. Ponieważ nie myśli o niebezpieczeństwie, często podejmuje się ryzykownych zabaw. Najbardziej lubi biegać, skakać, przeskakiwać przedmioty, wspinać się.



- Dalej wypadają mleczeni - teraz jest to powód do dumy.
- Dobrze rysuje (koło, kwadrat, prostokąt, romb) i maluje - najczęściej bardzo to lubi. Może mieć problem z pisaniem.

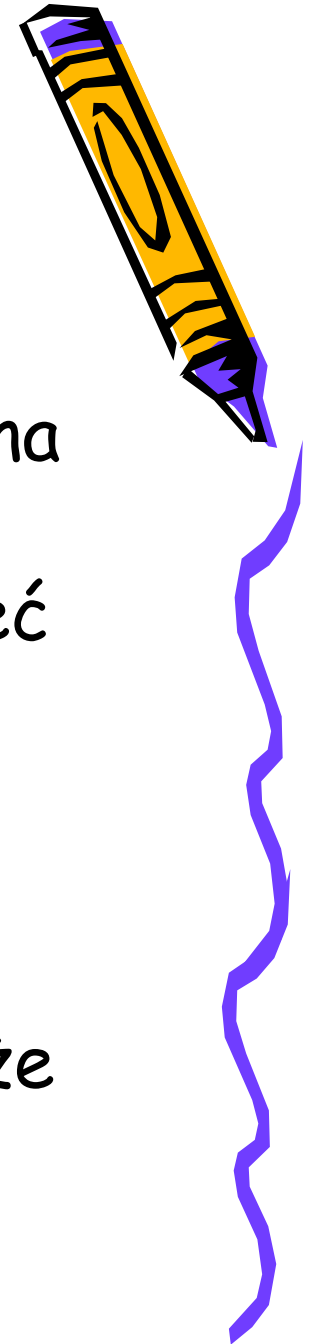


Rozwój emocjonalny:

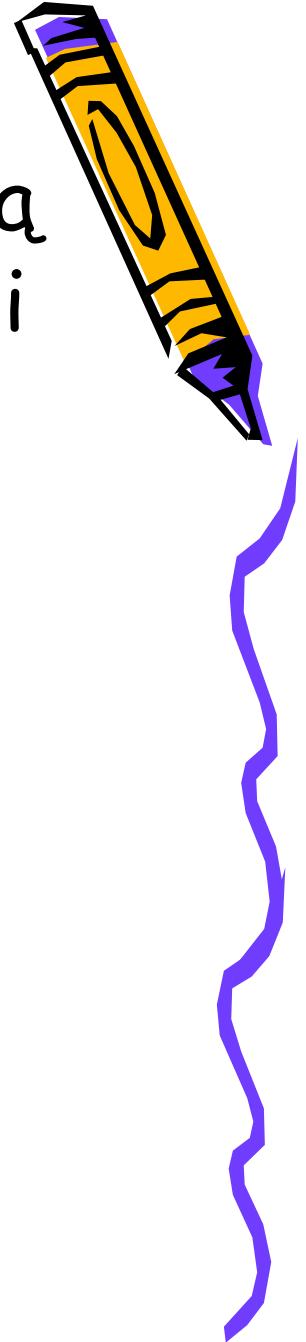
- Dziecko staje się coraz trudniejsze, jego zachowanie często przypomina reakcje dwuipółlatka. Targają nim sprzeczne i gwałtowne emocje. Mała rzecz, która nie zadowoli malucha, i której my czasem w ogóle nie zauważymy, może wywołać wybuch złości. Sześciolatek, który przed chwilą mówił mamie, że ją kocha, nagle zaczyna ją „nienawidzić”.



- Dziecko chce być najważniejszą osobą na świecie, zawsze w centrum zainteresowania. Uważa, że powinno mieć wszystko co tylko zechce, a cała uwaga innych ludzi ma być skupiona właśnie na nim. Wymaga od świata bardzo wiele, często są to rzeczy nieosiągalne. Nie rozumie jednak, że ktoś nie zawsze może lub chce dostosować się do jego żądań.



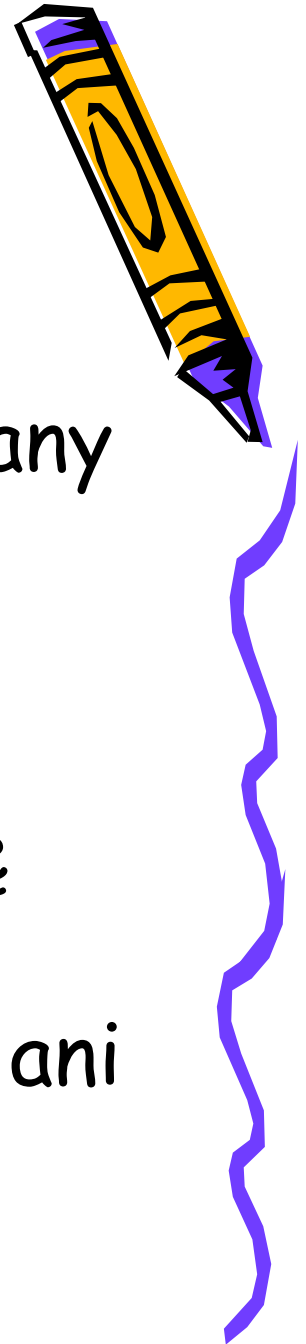
- Nie rozumie też, dlaczego inni mają mieć od niego więcej. Dlatego robi wszystko, żeby tak nie było. Aby osiągnąć swój cel, jakim jest np. zwycięstwo, dziecko jest w stanie oszukać, czasem nawet coś ukraść. Mimo różnych trudności w funkcjonowaniu w grupie, zwykle ma już swojego najlepszego przyjaciela. Bawi się z dziećmi tej samej płci.



- Matka przestaje być autorytetem. Często obwinia ją za swoje niepowodzenia. Sześćcioletni maluch staje się niegrzeczny i zbuntowany. Dla zasady nie chce wykonywać poleceń. Odruchowo odpowiada „nie”, dyskutuje i kłóci się z rodzicami. Czasem, jeśli trochę przeczekasz niezadowolenie wywołane twoją prośbą, dziecko zrobi to, o co prosiłaś. Sześciolatkowi zadrza się kłamać i nie chce przyznać się do winy. Staraj się więc nie oskarżać go wprost, ale zadawaj pytania dotyczące zaistniałej sytuacji. Generalnie podstęp - to dobry sposób na sześciolatka.



- W wieku sześciu lat nasilają się stany lękowe. Dziecko boi się różnych dźwięków np. dzwonek do drzwi, telefonu. Boi się również duchów, czarownic, tego że ktoś schowa się pod jego łóżkiem. Dlatego nie lubi usypiać, kiedy jest samo w pokoju ani też zostawać samo w domu.



Rozwój intelektualny:

- Następuje koniec rozwoju mowy dziecka. Wszystkie głoski powinny brzmieć prawidłowo. Wypowiedzi są sensowne, poprawne gramatycznie i pod względem artykulacyjnym. Dziecko potrafi tworzyć zdania współrzędnie i podrzędnie złożone. Wykorzystuje mowę potoczną, zależną i niezależną.



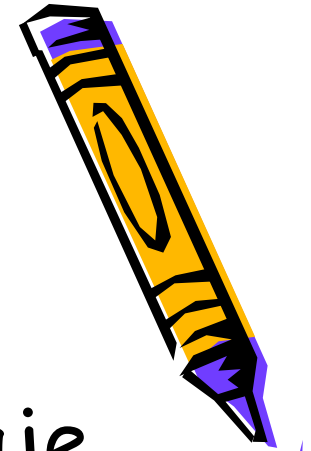
- Dzieci mówią już nie tylko w celach koniecznych, ale też dla przyjemności, podzielenia się swoimi spostrzeżeniami, ulepszenia więzi emocjonalnych. Czasem sześciolatek może mieć problem z odmianą wyrazów, robi to analogicznie do innych. Jeśli jest Chińczyk, może być też „Fińczyk”.



- Sześciolatek chce udowadniać swoje decyzje. Robi to jednak dosyć nieumiejętnie, zbytnio wierząc w swoje racje i posiadając za mało wiedzy. Zaczyna też stawiać hipotezy, w których istotną rolę pełnią jego wyobrażenia i fantazja.
- Dziecko zaczyna interesować się światem przyrody oraz niektórymi zjawiskami społecznymi np. zawodami i pracą ludzką.



- Jest bardzo ciekawe świata, poznaje nowe przedmioty i ich własności. Coraz chętniej robi to w zespole, a nie indywidualnie. Ponieważ jest coraz bardziej zdolne do skupienia i zainteresowania się czymś na dłużej, może brać udział w różnych zajęciach edukacyjnych.





- Zabawy sześciolatków są bardziej dojrzałe. Organizowane często w kilkusobowych grupach, z podziałem na role i funkcje.
- Sześciolatek silniej interesuje się ciążą i porodem. Zaczyna widzieć związek między posiadaniem dzieci a małżeństwem. W tym wieku możemy zacząć z dzieckiem o tym rozmawiać.

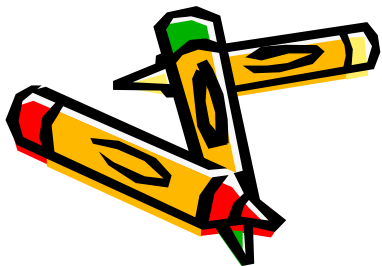
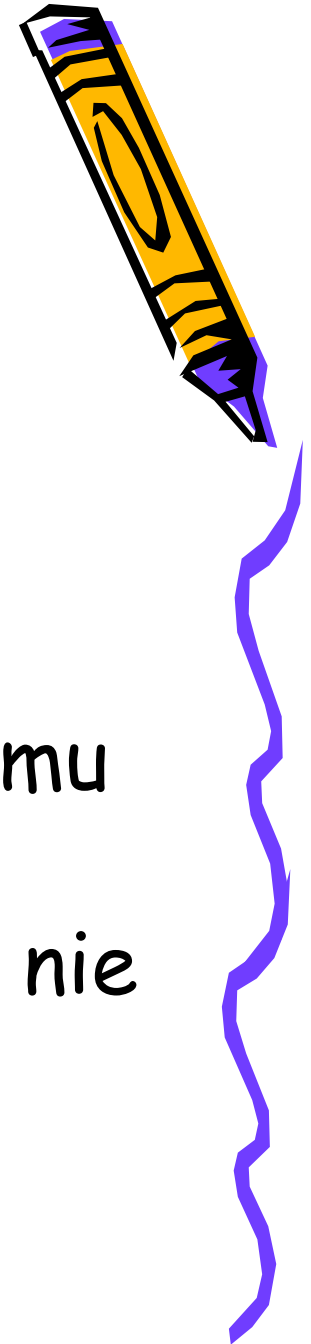


Pesymistyczny siedmiolatek

- **Rozwój emocjonalny:**
- Siedmiolatek staje się zazwyczaj spokojniejszy, grzeczniejszy, ale też bardziej marudny i skryty. Jak każdy, ma momenty radości, ożywienia i pewności siebie, ale generalnie jest dzieckiem markotnym, osowiałym i niezadowolonym. Widzi świat w czarnych barwach. Dziecko dużo od siebie wymaga.



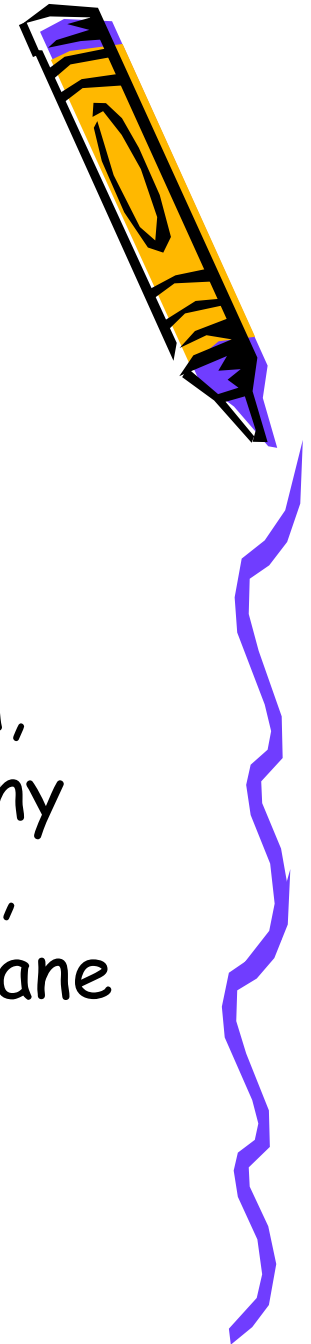
- Czasem nie dochodzi do wyznaczonego celu, co powoduje obniżenie jego poczucia własnej wartości. Ma dni, w których może wiele zrealizować oraz takie, w których nic mu się nie udaje. Aby mu pomóc, powinnaś wspólnie z nim wyznaczać cele oraz tłumaczyć, że nie zawsze musi być najlepszy.



- Dziecko, mające siedem lat, lubi samotność. Zamyka się sam w pokoju, bawi się, ogląda telewizję, słucha radia, czyta książki, wygląda przez okno i obserwuje. Ważne, żeby był sam. Czuje się wtedy dobrze i bezpiecznie. Często uważa, że inne dzieci go nie lubią, oszukują, rodzice nie kochają, a nauczyciel się czepia. Mimo, że bardziej słucha się rodziców niż rok wcześniej, czasem nie chce wykonywać poleceń albo zapomina o tym co miało zrobić. Warto więc sprawdzać co robi, przypominać mu o obowiązkach.



- W wieku siedmiu lat, dziecko zaczyna szkołę. W związku z tym , powinniśmy poświęcić mu więcej czasu w ciągu dnia. Rozmawiajmy o wydarzeniach szkolnych, pytajmy co było zadane, bierzmy aktywny udział w życiu szkoły, klasy. Pamiętajmy, żeby chwalić dziecko za dobrze wykonane zadanie.



Rozwój intelektualny:



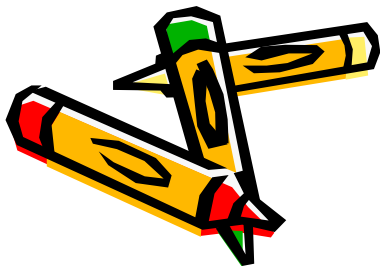
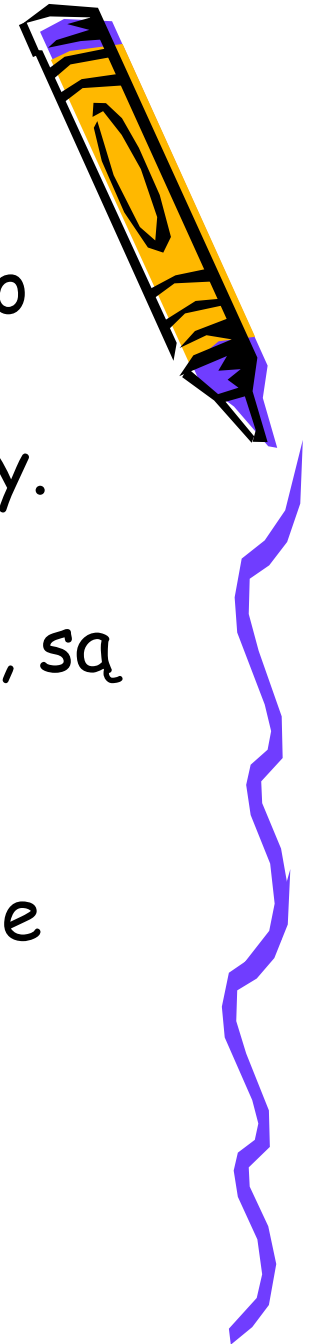
- Siedem lat to wiek dynamicznego rozwoju intelektualnego. Dziecko ma spory zasób wiedzy o otaczającym go świecie. Lubi poznawać nowe rzeczy przez dotyk, jego ręce często są w ruchu. Zwykle lubi rysować ołówkiem.
- Wypowiada się swobodnie, płynnymi zdaniami. Potrafi opisać obrazek, opowiedzieć bajkę oraz o tym co mu się przydarzyło. Wie co jest ważne, a co można pominąć.



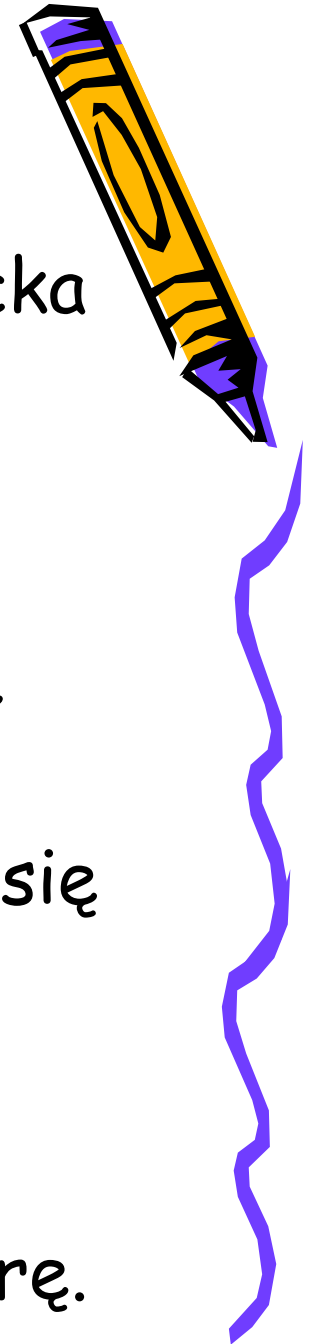
- Dziecko zna już liczby- potrafi liczyć do dziesięciu, a czasem nawet do dwudziestu. Potrafi też dodawać i odejmować w zakresie dziesięciu, wykonując obliczenia na konkretnych przedmiotach. Zna już litery drukowane, kojarzy dźwięki głosek z literkami, umie czytać proste słowa.
- Siedmiolatek powinien znać określenia położenia w przestrzeni tzn. na górze, na dole, na lewo, prawo , ponad itp.



- Rodzice siedmiolatka zwykle dużo uwagi poświęcają rozwojowi intelektualnemu dziecka. Przecież idzie właśnie do szkoły. Okaze się jak radzi sobie z czytaniem, pisaniem, liczeniem. A intelekt to jedno, są jeszcze inne sfery życia. Siedem lat to ważna cezura. Kończy się bez troskie dzieciństwo. Dziecko wkracza w świat ze swoimi emocjami, wrażliwością, umiejętnościami poznawczymi.



Co siedmiolatek powinien wiedzieć i umieć?



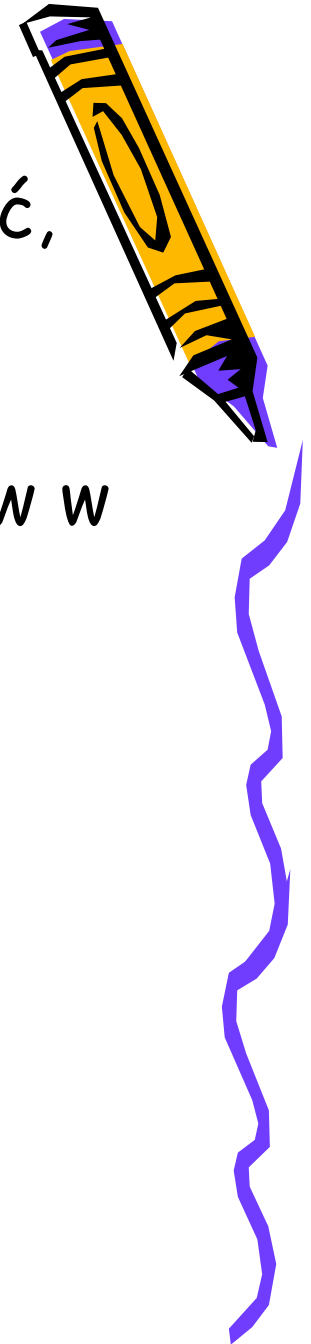
- Czuć, że dorośli traktują obecność dziecka jako coś dobrego. Słyszeć często: „Mam ochotę razem z tobą...”.
- Chcieć wygrywać i umieć przegrywać.
- Nie mylić głodu z gniewem, zmęczenia ze smutkiem.
- Znać opisy stanów uczuciowych: „gotuje się we mnie...”, „jestem w niebie”.
- Wiedzieć, co znaczy „być do czegoś źle nastawionym”.
- Wybaczyć dorosłemu niesprawiedliwą karę.



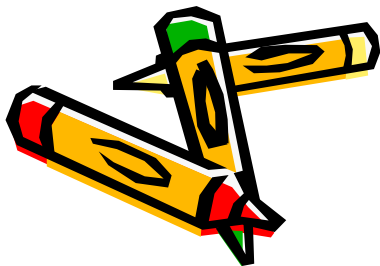
- Poczuć, że własne postępy w nauce wywołują u innych zadowolenie.
- Doświadczyć, jak własny pomysł udoskonalenia czegoś jest wprowadzany w życie. Pozostaje po tym wspomnienie siebie jako kogoś naprawiającego świat.
- Wspólnie z ojcem gotować, sprzątać, biwakować, chodzić po lesie, coś wspólnie naprawić.
- Umieć się huśtać.
- Ulepić bałwana. Zbudować zamek z piasku i tamę na strumieniu. Zrobić z rodzicami pochodnię, wiatrak. Umieć rozpalić i zgasić ognisko.



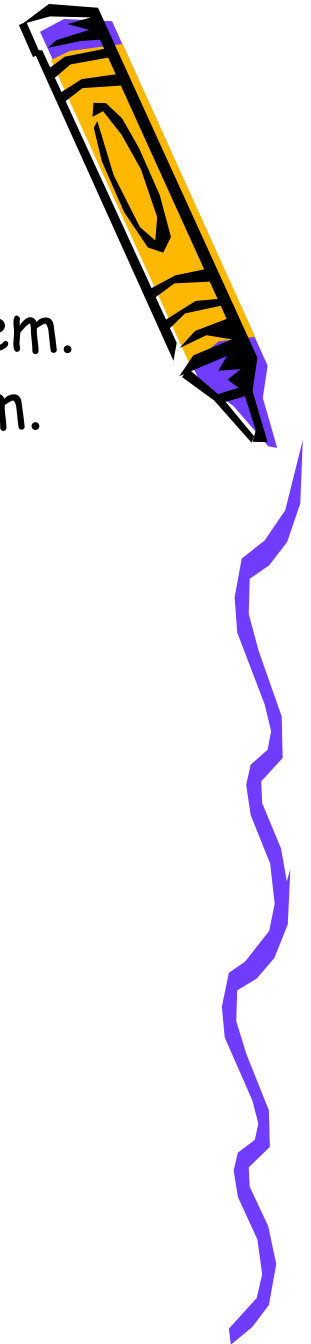
- Ubijać śmietanę. Mieszać, kroić, obierać, zagniatać, przecierać przez sito. Znać pojęcie: „szczypta soli”.
- Podróżować: zobaczyć rodzinę, rodziców w innym otoczeniu. Doświadczyć różnicy między komfortem a prymitywnymi warunkami. Doświadczyć, czym jest tęsknota za domem.
- Nocować u innej rodziny. Znać zwyczaj obowiązujący tylko we własnej rodzinie.



- Doświadczyć bycia pod czyjąś opieką w niegroźnej chorobie. Umieć się wyciszyć. Mieć świadomość, że „choroby są częścią życia”.
- Dawać datki. Żebrakowi, grajkowi, mimowi.
- Znać bajkę o brzydkim kaczątku i inne historie o porzuceniu i przynależności.
- Pójść do muzeum. Oglądać stare przedmioty. Zobaczyć zamek. Odczuć, że świat się zmienia, że babcia żyła w innych warunkach.
- Mieć świadomość ogromu świata, kontynentów.
- Chcieć założyć kolekcję.



- Wybrać rzecz, którą się da własnym dzieciom.
- Znać numery telefonów alarmowych.
- Odczuwać różnicę między jedzeniem a posiłkiem. Ruchem a gestem. Brzydkim i ładnym zapachem. Hałasem a dźwiękiem.
- Widzeniem, patrzeniem, spoglądaniem. Chodzeniem, kroczeniem...
- Umieć dotrzymać tajemnicy. Znać zwrot: „To zostanie między nami”.
- Pamiętać o dotrzymaniu przyrzeczenia.
- Wiedzieć, że własne interesy mogą być reprezentowane przez innych.

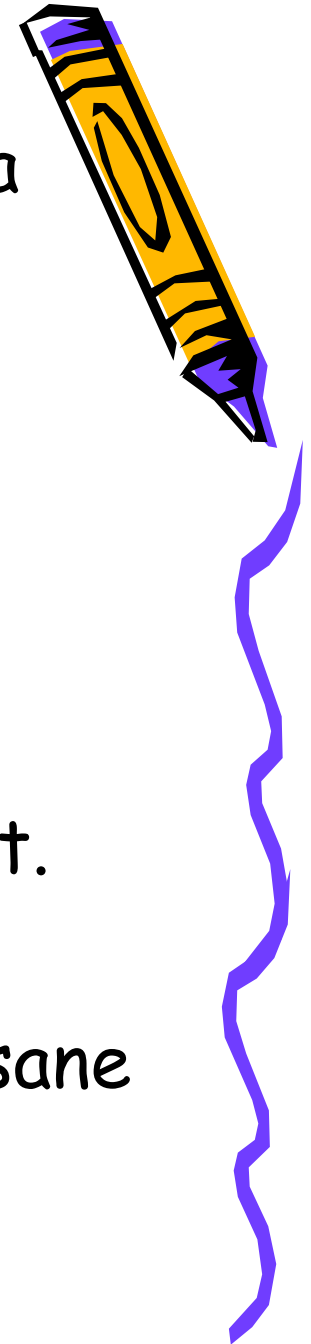


- Znać metody zabezpieczania jedzenia przed zepsuciem. Zreperować coś.
- Wspiąć się na drzewo.
- Znać różnicę między targiem a supermarketem.
- Umieć w jakiejś dziedzinie więcej, niż wskazuje na to wiek. Tłumaczyć coś dorosłemu.
- Wspólnie z dorosłym dojść do tego, że na jakieś pytanie nie ma odpowiedzi („tego nie wie nikt“).



Wspiąć się na drzewo.

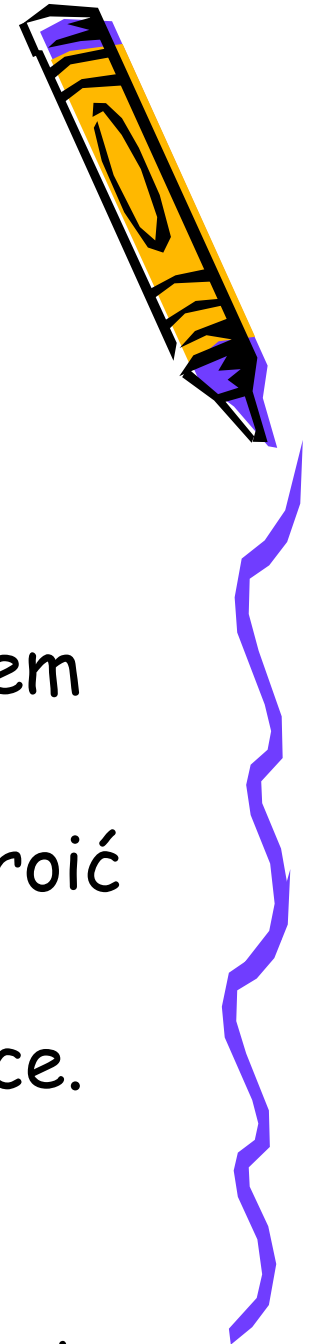
- Zbadać zamek błyskawiczny, zapięcie na rzepy. Umieć się obchodzić z kluczami, ryglami.
- Otrzymać pocieszającą wiadomość, obietnicę.
- Umieć włączać i przetaczać urządzenia (wideo, DVD, pralkę).
- Chcieć ładnie wyglądać, mieć własny gust.
- Wysłać e-mail.
- Zobaczyć, jak wygląda własne imię napisane na piasku, na śniegu, na zaparowanej szybie.



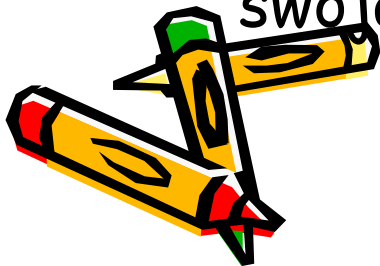
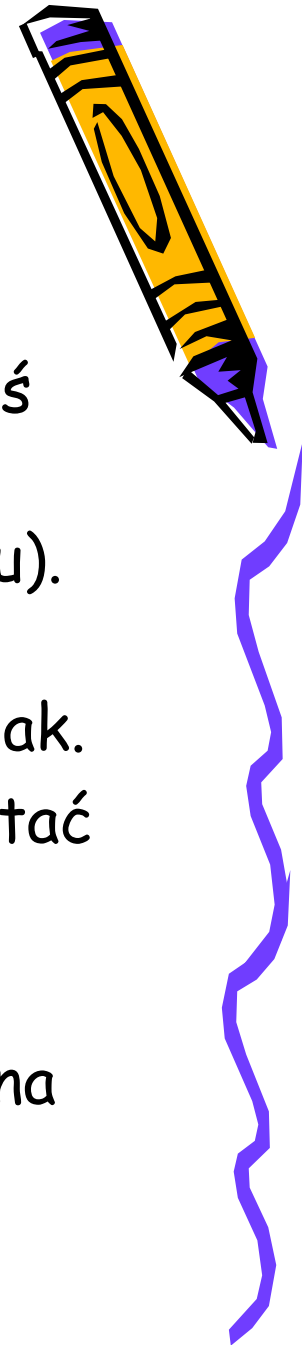
- Znać jakąś książkę od deski do deski.
- Potrafić pogodzić skłócone strony. Nie wziąć udziału w kłótni. Powstrzymać wybuch gniewu.
- Umieć opowiadać sny.
- Wyobrażać sobie siebie przed przyjściem na świat.
- Świadomie obrać owoc ze skórki, przekroić pestkę, zobaczyć jej wnętrze.
- Studiować żyłki na liściu i na własnej ręce.

Wiedzieć, jak pachną owoce. Mieć trzy ulubione zapachy.

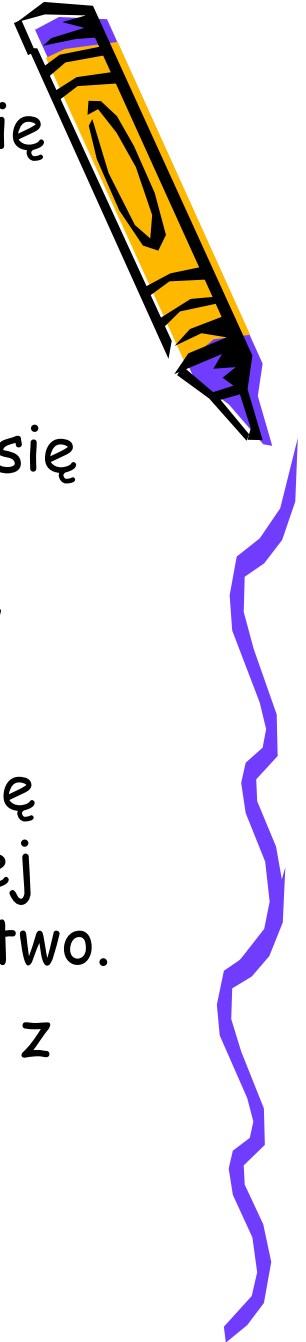
Umieć naśladować głosy ptaków i zwierząt.



- Słuchać echa i umieć je wywoływać.
- Śpiewać pełnym głosem. Znać piosenkę.
- Poczuć, że rytm porywa nogi do tańca, a jakiejś głośności nie można wytrzymać.
- Umieć dozować siłę (przy bębnieniu, masowaniu).
- Znać różne wyzwiska. Mieć pojęcie o różnych konwencjach językowych, gdzie co się mówi i jak.
- Wystłuchać wiadomości przez telefon, zapamiętać ją i przekazać.
- Schylać się, kiedy komuś coś upadnie.
- Dawać się innym wypowiedzieć. Umieć czekać na swoją kolej. Szukać argumentów.



- Wiedzieć, że nie wszystkie życzenia od razu się spełniają.
- Odbyc wędrowkę. Znać różnicę między chodzeniem, bieganiem a wędrowaniem. Doświadczyć odległości, drogi, po której chce się pić.
- Znać gatunki drzew i ich liście. Wiedzieć, co w przyrodzie jest jadalne, a co nie.
- Odczuć naturę jako przyjaciela i wroga. Naturę wrażliwą na działania człowieka, konieczność jej ochrony. I jako wielką potęgę, niebezpieczeństwo.
- Brać udział w ustalaniu reguł. Zmienić wspólnie z kimś regułę. Kojarzyć pojęcie „wyjątku”.





- Wyrażać ilość w jednostkach masy. np. trzy litry = trzy butelki mleka... Zmierzyć pomieszczenie stopami.
- Wyczuć puls u kolegi, u zwierzęcia i u siebie.
- Spotkać znawcę, eksperta, mistrza. Zrobić coś wspólnie razem z nim.
- Odczuć dumę z bycia dzieckiem. Tylko

dzieckiem. Na podstawie książki "Co siedmiolatek wiedzieć powinien", Donata Elschenbroich, wyd. Cyklady



Upiorny ośmiolatek

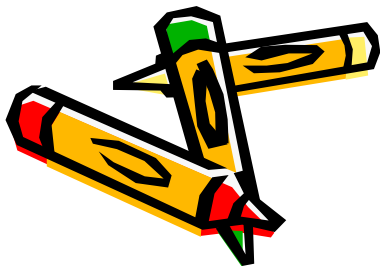
- **Rozwój emocjonalny**
- Dla ośmiolatek nie ma rzeczy niemożliwych. Każda trudność stanowi nowe wyzwanie, które dziecko uwielbia podejmować. Często jednak jest to słomiany zapał. Dziecko zaczyna coś robić, po czym porzuca to na rzecz czegoś nowego. Czasem też niepowodzenie doprowadza ośmiolatka do wściekłości i płaczu. Nie zmienia to jednak faktu, że już następnego dnia zajmie się osiągnięciem do nowych celów. 8-letnie dziecko najczęściej jest aktywne, żywiołowe, ciekawe świata i nowych ludzi.



- Dziecko często jest małym, zbuntowanym rewolucjonistą, który potajemnie lub jawnie przekracza granice, gdzie tylko może. Chce się dowiedzieć, co się stanie jeśli zrobi coś zakazanego. Może nawet gdzieś w ukryciu wypalić papierosa z kolegą lub koleżanką. Łamie zasady po to, żeby zwrócić uwagę dorosłych. Ośmiolatki swoim zachowaniem, nieświadomie, sprawdzają, czy dorośli pozwolą im na przekraczanie granic.



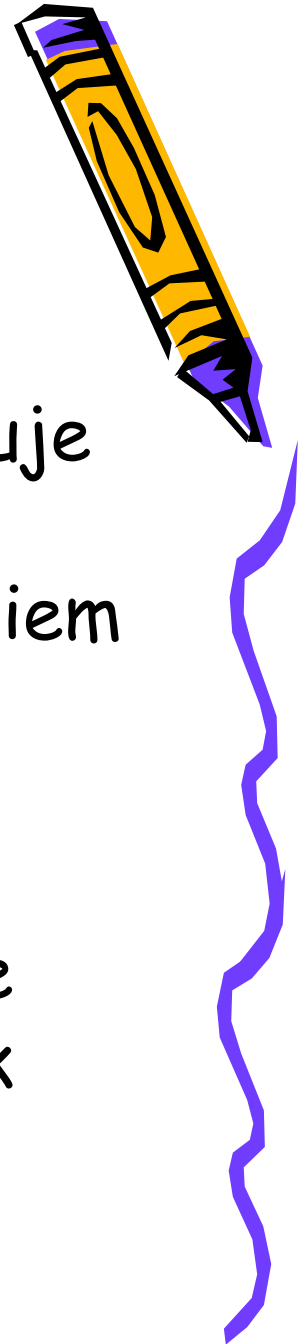
- 8-letnie dziecko to uczeń, który bywa krnąbrny, potrafi podważać zasadność poleceń nauczyciela, „wie lepiej” i jest zdania, że szkoła jest nudna. Sprawia wrażenie, że niewiele go interesuje. Często przychodzą mu do głowy głupie dowcipy. Nie jest już układnym, lekko przestraszonym i ambitnym pierwszakiem.



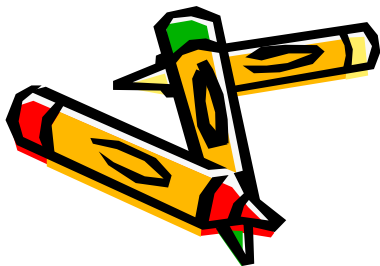
- Ośmiolatek często nie potrafi poradzić sobie ze swoimi porażkami. Obwinia się za różne rzeczy, podkreśla że do niczego się nie nadaje, płacze. Czasem może się nam wydawać, że robi to, aby mieć z tego jakąś korzyść. Trzeba pamiętać jednak, że mimo dużego tupetu jest bardzo wrażliwy, chrońmy go więc przed nadmiernym poczuciem porażki, powtarzajmy że nie zawsze wszystko wychodzi tak, jakbyśmy tego chcieli.



- Bywa, że dziecko nawet częściej wykonuje polecenia rodziców niż w poprzednich latach. Zazwyczaj ociaga się z wykonaniem polecenia, ale w końcu robi to, o co go prosimy. **Lubi mieć za swoją pracę konkretną nagrodę np. pieniądze.** Ośmiolatek chętniej zgodzi się na nasze prośby, jeśli będziemy traktować go jak „dorostego”.



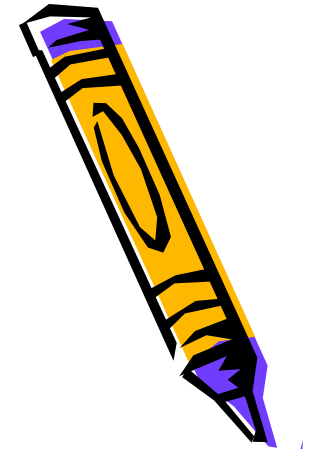
- Dziecko odkrywa, że jego rodzice nie są idealni i nieomylni. Mogą nawet przestać być dla niego autorytetami. Często w tej roli dziecko zaczyna widzieć nauczyciela. Oczywiście, mimo tych zmian w kontaktach z rodzicami, ośmiolatek cały czas potrzebuje ich wsparcia i miłości.



- Ośmiolatki coraz bardziej interesują się seksualnością. Między kolegami, „potajemnie” opowiadają sobie nieprzyzwoite żarty, mówią brzydkie słowa. Mimo tego, że jest to dla nich śmieszne, do końca nie rozumieją znaczenia tego o czym tak zawzięcie rozmawiają.



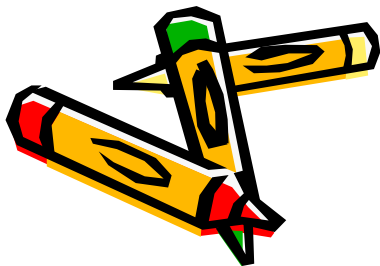
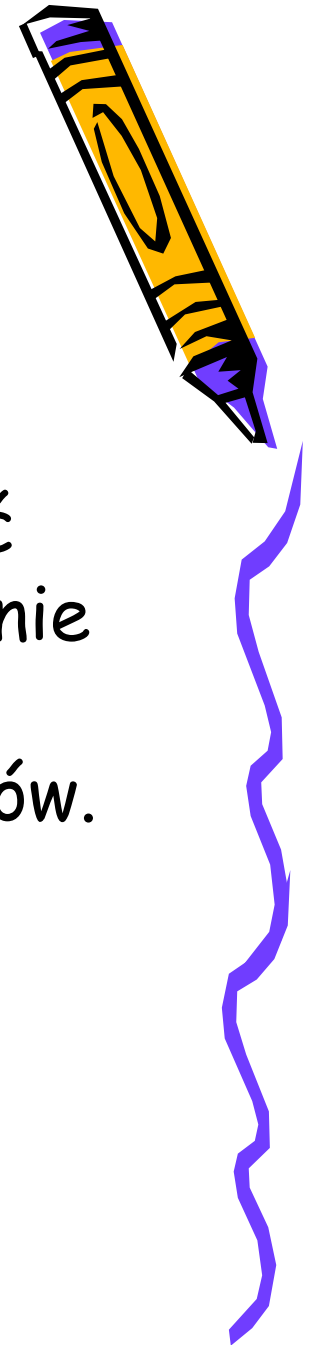
Rozwój intelektualny



- Proces poznawania świata cały czas znajduje się w intensywnej fazie. Dziecku pomagają w tym stawiane przez szkołę konkretne polecenia oraz coraz bardziej aktywne życie społeczno-kulturowe.
- Ośmiolatek zaczyna koncentrować się na ~~szeregach~~ szczegółach, umie skupić się na obserwowanym przedmiocie.

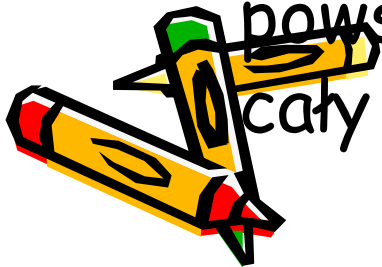
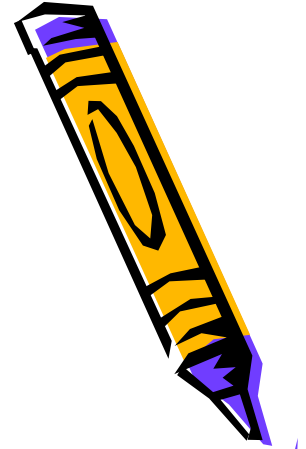


- Zwiększają się możliwości pamięciowe dziecka. Ośmiolatek może się już uczyć przez powtarzanie i dosłowne odtwarzanie materiału. Powiększa się też zasób jego słownictwa. Dziecko zna już ok. 3600 słów.



"Dorośli" dziewięciolatek

- **Rozwój emocjonalny:**
- **9-latek lubi przekraczać dozwolone granice.** Chce poznać świat z innej strony, doświadczyć choć w małym stopniu życia dorosłych. Dlatego próbuje zapalić papierosa, uciec ze szkoły, a czasem nawet znęca się nad zwierzętami. Jest świadomy że nie powinno tego robić, i że zostanie powstrzymane. Tak naprawdę cieszy się, że cały czas ktoś go kontroluje.



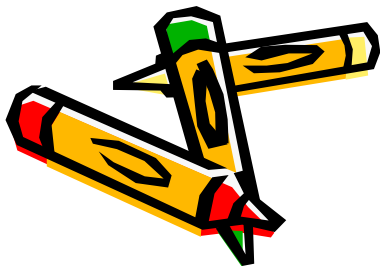
- Mimo tego, że lubi pokazywać swoją „dorosłość”, często nie radzi sobie ze zmianami jakie zachodzą w jego życiu. Traci pewność siebie, zamartwia się, bierze na siebie dużo odpowiedzialności. Dziecko często się żali. Najczęściej nie radzi sobie z ilością obowiązków w szkole i w domu. Aby ich uniknąć, skarży się na różnego typu dolegliwości. Rano boli go głowa, przy ćwiczeniach fizycznych noga, a gdy musi posprzątać w pokoju, dostaje bólu brzucha. Oczywiście, nie możemy zlekceważyć tych skarg, ale też nie traktujmy ich do końca poważnie. Często są po prostu sposobem na wymiganie się od obowiązków.



- **W stosunkach z rodzicami bywa różnie.** Czasem dziecko chętnie wykonuje polecenia. Potrafi nawet przerwać swoje aktualne zajęcie, aby zrobić przyjemność mamie czy tacie. Z drugiej buntuje się i ostentacyjnie robi rodzicom na złość. Udaje, że nie słyszy polecenia bądź przed jego wykonaniem zaczyna narzekać. Dziecko lubi być materialnie wynagradzane za to, co robi. Nie wystarcza już słowna aprobatą rodziców.



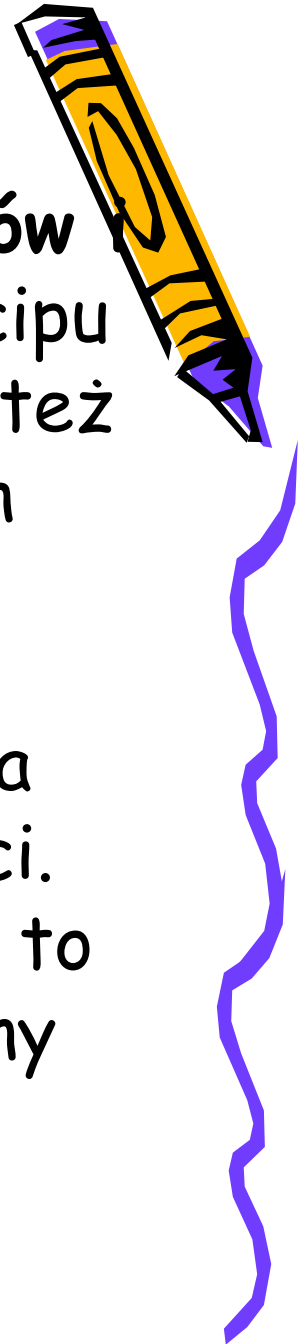
- Dziewięć lat to też wiek, w którym dziecko traci zainteresowanie rodziną na rzecz grupy rówieśniczej. Warto uszanować odrębność dziecka i starać się jak najmniej mu narzucać. Kiedy potraktujesz go dojrzałe, doceni to i na pewno sam świetnie sobie poradzi.



- 9-latki kontynuują zainteresowanie płciowością. Wynika to również z tego, że seksualność kojarzy się im ze światem dorosłych. Dziecięce postrzeganie płciowości jest jednak całkiem inne niż dorosłych. Dzieci rozmawiają na ten temat we własnym gronie, nie dopuszczając do siebie starszych. Lubią powtarzać brzydkie słowa, które gdzieś usłyszały albo pokazują obsceniczne gesty.

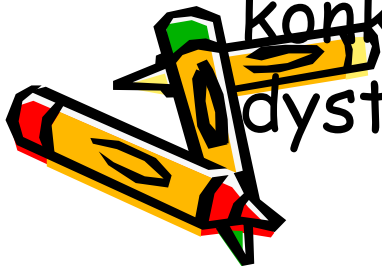


- Dziecko zaczyna odkrywać świat żartów i dowcipów. Potrafi zrozumieć sens dowcipu oraz samemu go opowiedzieć. Zauważa też komiczne sceny w kreskówkach, których wcześniej nie rozumiało. Dziewięciolatki lubią się wygłupiać. Robią to zwykle w większych grupach. Takie absurdalne dla nas zabawy utrwalają więzy wśród dzieci. Jego wygłupy to często przesada, czyli to co dziewięciolatek robić uwielbia. Kolejny powód do przekraczania granic.

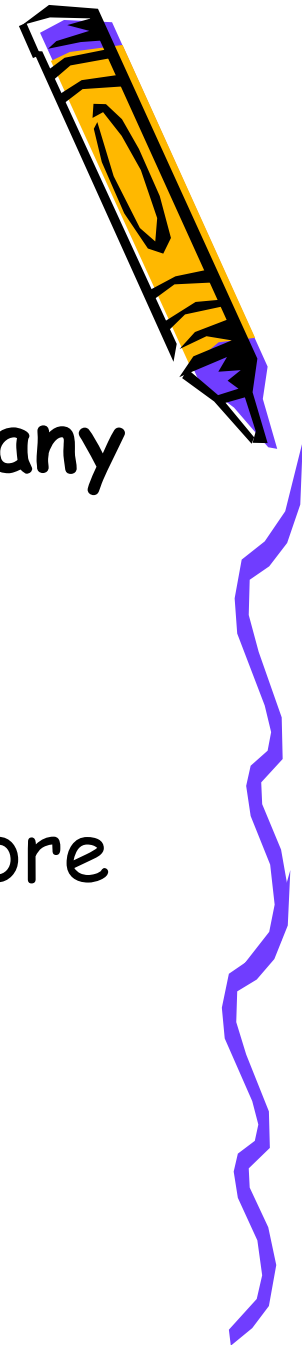


Towarzyski dziesięciolatek

- **Rozwój emocjonalny:**
- **Dzieci w wieku dziesięciu lat są z reguły optymistycznie nastawione do świata. Rzadko narzekają. Biorą życie takim jakim jest, ciesząc się każdym nowym doświadczeniem. Są również otwarte na innych ludzi, oczekując tego samego w zamian. Dzieci są bezpośrednie i konkretne, ale potrafią patrzeć z dystansem na rzeczywistość.**



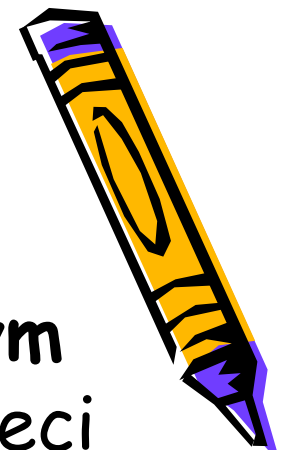
- Dziesięciolatek jest mocno związany ze swoją rodziną. To ona, a nie koledzy, są dla niego najważniejsi. Rodzice są bezgranicznie akceptowani. Dziecko chce być dobre i posłuszne. Wykonuje polecenia rodziców, respektuje ich zdanie, unika rzeczy zakazanych.



- W kontaktach z rówieśnikami dla dziesięciolatka ważne jest poczucie przynależności do grupy. Dzieci organizują swoje gangi, bandy, kluby, nadają im nazwy oraz chronią ich prywatność. Często są to grupy nietrwałe, ale nawet krótkie i intensywne doświadczenia są dla dziesięciolatka istotne. Większość dzieci w tym wieku ma najlepszego przyjaciela. Zdarza się, że są to relacje trwające jeszcze wiele lat.



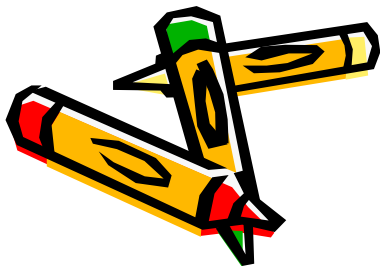
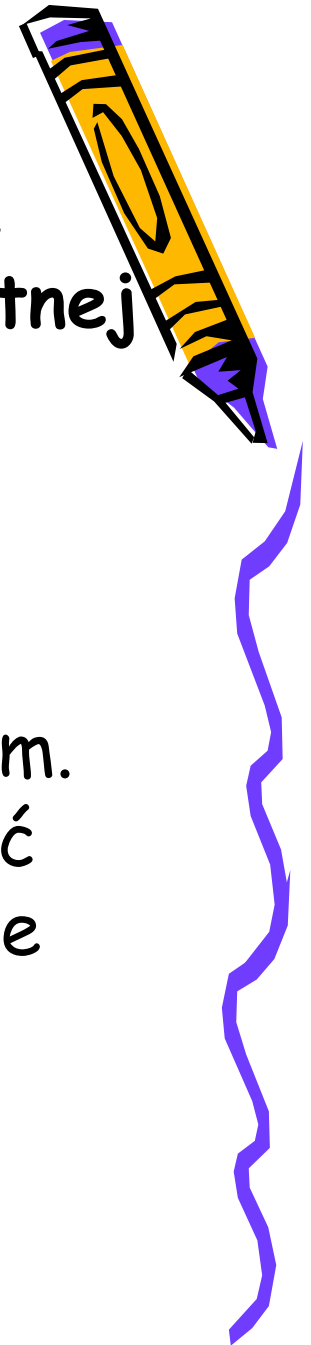
- Poczucie samotności i odsunięcia od paczki jest bardzo raniącym i bolesnym przeżyciem. Zwykle outsiderami są dzieci różniące się czymś od pozostałych. Rodzic takiego dziecka powinien interweniować, ale w sposób delikatny i taktowny. Nie możemy nakazać innym, aby przyjaźnili się z naszym dzieckiem. Możemy natomiast pomóc uwydatnić te cechy, które łączą go z pozostałymi rówieśnikami.



- Unikanie towarzystwa i zamykanie się we własnym świecie przez dziesięciolatka, może sygnalizować jakieś problemy. Warto wówczas zainteresować się, czy nie ma trudności z akceptacją w grupie, z nauczycielem lub z nauką. Dziecko może się też czuć niekochane, niezrozumiane.

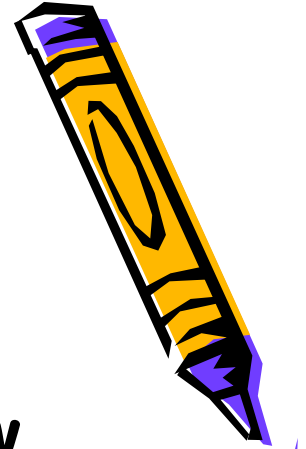


- Dziesięciolatek zaczyna mieć poczucie przynależności do narodu oraz konkretnej kultury. Niektóre dzieci oglądają już wiadomości (uważając wszystko, co związane z polityką, za bardzo głupie). Chłopcy zachwycają się armią, marząc o tym, aby w przyszłości zostać żołnierzem. Dzieci zaczynają mieć także świadomość jakie znaczenie ma flaga, hymn oraz inne symbole narodowe.



Przemądrzały 11- i 12-latek

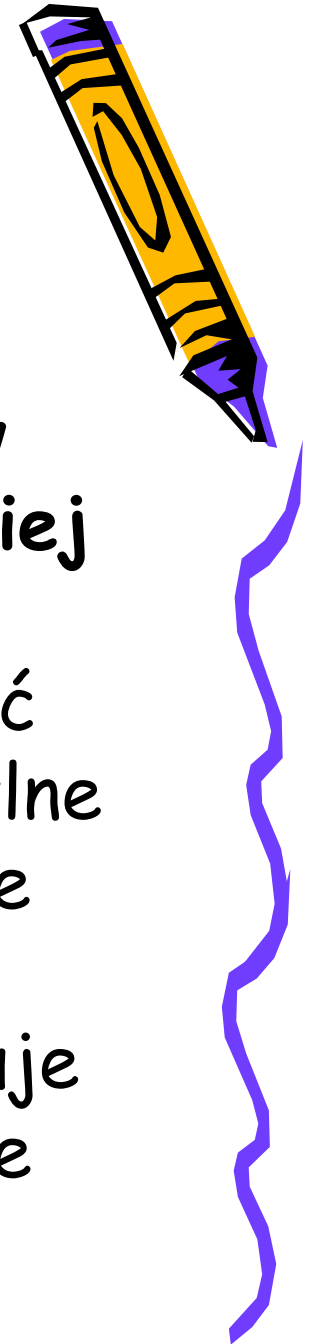
- Dziecko zazwyczaj odnalazło się już w grupie, ma tam swoje miejsce. Uważa się za „specjalistę” w różnych dziedzinach. Jedno zna ze szczegółami ligową tabelę, drugie piosenki swojego ulubionego wykonawcy, a jeszcze inne potrafi przejść wszystkie poziomy najnowszej gry. Lubi się chwalić swoimi zdolnościami. Jedenasto- i dwunastolatek jest zazwyczaj aktywny, angażuje się w różnego typu aktywności.



- Zainteresowania dziecka najczęściej są dopasowane do grupy, z którą się utożsamia. Chłopcy w tym wieku zaczynają fascynować się piłką nożną, jazdą na deskorolce, filmami fantastycznymi czy Indianami. Dziewczynki chcą mieć zwierzątko, opiekować się małymi dziećmi, uczestniczyć w akcjach społecznych. Zwykle taka fascynacja mija po roku lub dwóch, ale czasem zostaje pasją na wiele

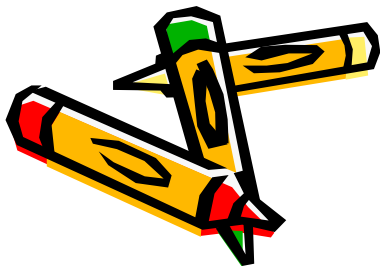


- Jedenaście i dwanaście lat to wiek, w którym dziecko chce być coraz bardziej samodzielne. Czuje się wystarczająco silne, żeby się o siebie zatroszczyć i żyć „na własną rękę”. Jest to oczywiście mylne wrażenie, ale wielu dwunastolatków chce zmanifestować swoją „dorosłość” np. uciekając z lekcji. Z drugiej strony czuje się jeszcze dzieckiem, które potrzebuje wsparcia rodziny.




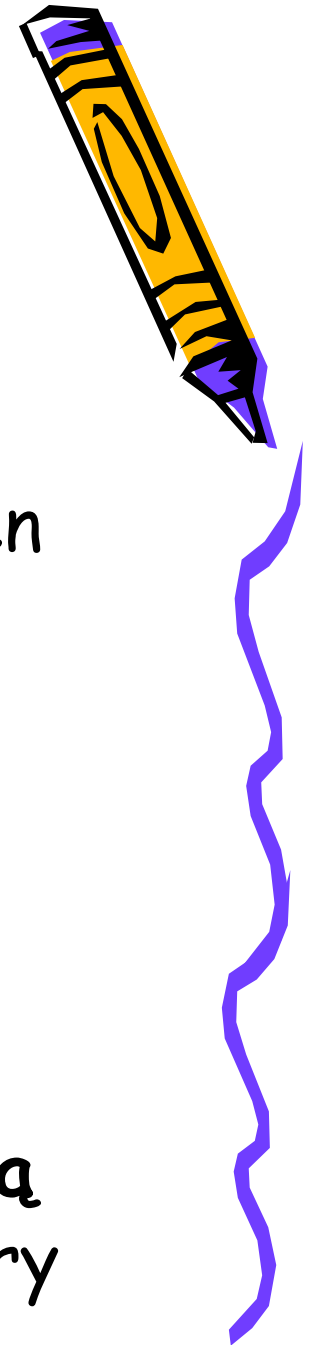
Rozwój intelektualny

- W wieku ok. dwunastu lat dziecko jest w stanie spojrzeć na świat w inny sposób niż wcześniej. Nie zapali w lesie ogniska, bo wie, że może wybuchnąć pożar.



- Młodsze dzieci są przekonane, że przygotowane wiaderko wody załatwi ten problem. Również uprawiając sporty drużynowe, dzieci zaczynają rozumieć sens taktyki drużyny oraz trzymania się swoich pozycji, mimo że pozornie nie ma to nic wspólnego z trafieniem do bramki.

 Jedenasto- i dwunastolatki zaczynają myśleć logicznie. Uwielbiają zagadki, gry słowne oraz łamigłówki.



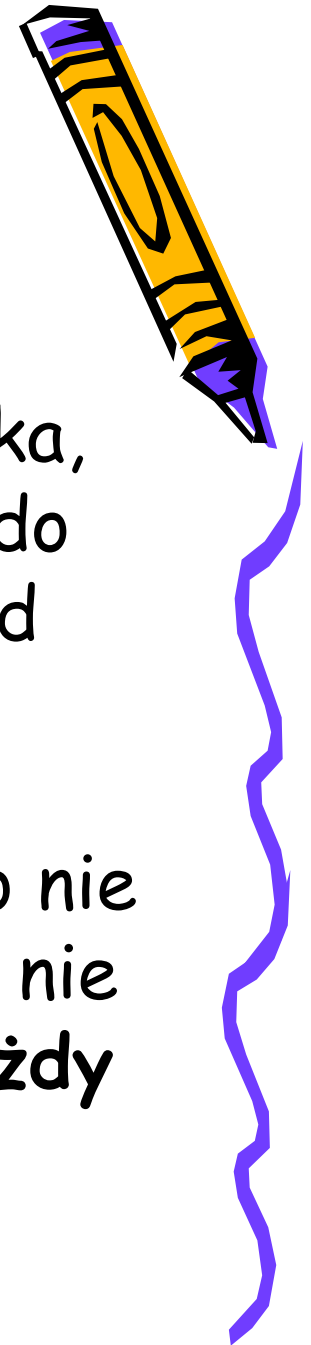
- Dzieci zaczynają patrzeć krytycznie na siebie i innych. Rozumieją dlaczego lubią jakąś nauczycielkę, koleżankę czy kolegę. Widzą cechy charakteru, które sprawiają że nie mają ochoty z kimś przebywać.



- **Młode nastolatki odkrywają również ironię. Często wykorzystują ją dosyć prymitywnie, np. witając najlepszego kolegę powiedzeniem „Cześć, głupku”. Powinniśmy z dystansem patrzeć na to, co mówi nasze dziecko, ponieważ to co dla nas wydaje się głupie i obraźliwe, dla niego może być po prostu śmieszne.**



- Zmiany w rozwoju intelektualnym dziecka, zachodzą mniej więcej od jedenastego do trzynastego roku życia - w zależności od charakteru oraz warunków środowiskowych, wychowania itd. Nie przejmujmy się więc jeśli nasze dziecko nie rozumie jeszcze niektórych żartów czy nie potrafi rozwiązać zagadki, ponieważ każdy dojrzeewa w indywidualnym tempie.



Literatura:

ROZWÓJ PSYCHICZNY DZIECKA OD 0 DO 10 LAT.
PORADNIK DLA RODZICÓW, PSYCHOLOGÓW I LEKARZY

Frances L. Ilg, Ames Luise Bates, Sidney M. Baker

Wydawnictwo: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne

www.wychowawca.pl



MAM NADZIEJĘ, ŻE TROCHĘ
PRZYBLIŻYŁAM ŚWIAT DZIECKA



MARIOLA PIETROŃ-RATYŃSKA (PSYCHOLOG SZKOLNY)

